

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 20 coroane.
Pe jumătate de an 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 206.

Mitropolitul Ardealului.

Orice instituție culturală numai atunci are rost, dacă în fruntea ei sunt puși conducători de un caracter sobru și însufleții pentru idealurile ei. Cu atât mai imperios se cere aceasta condiție dela conducătorii bisericești, care este o instituție dzească și menirea ei pe pământ este să propage bunurile intelectuale, și ordinea morală.

O astfel de personalitate este noul mitropolit al ardealului Dr. Nicolae Bălan, pe care încrederea congresului nostru național bis. l-a ridicat pe aceasta treaptă naltă la etatea de om tiner, abia de 36 ani.

Noul mitropolit este per excelens un om al timpului modern, cultura sa fecundă să ridică pe pedestalul culturii europene de azi. În timpul relativ scurt cât a stat ca profesor, a fost o podoabă a catedrei și științelor teologice, iar ca ziarist a dezvoltat o muncă uriașă. Pătruns de un sentiment religios foarte adânc, a studiat toate credințele religioase, este stăpân pe diferitele sisteme filozofice, iar pentru literatura antică are o pasiune neîntrecută. Din scrierile sale, cari sunt numai un preludiv al viitoarei activități mănoase, ce va dezvolta pentru binele bisericești și neamului nostru, transpiră un adevăr incontestabil și conțin idei îmbrăcate într-o formă plastică, frumoasă și mlădioasă. Și precum în trecut idealul noului mitropolit a fost munca, o muncă titanică îl așteaptă și în viitorul apropiat, când își va pune în practică puterile agere ale sufletului și calitățile nobile ale inimei.

Biserica noastră din Ardeal trăește un timp de tranziție foarte greu, căci unii dintre politicieni voesc s'o înhame la carul funebru al politicești de partid. Noi eram de credința, că această biserică scăpătă prin Schylla și Caribdis-ul împilării ungurești, va pătrunde pe porțile largi ale unei evoluții nouă când cultura izvorită din doctrina creștinismului, din tradiții și datini religioase-naționale, va fi răspândită în liniște și cu o intenzitate mai crescândă.

Unde este apoi labirintul întrebărilor multiple și încălciate, a căror dezlegare se va face în comun cu bisericile surori din România întregită, cari biserici toate vor constitui o unitate omogenă și indivizibilă. Unificarea acestor biserici pe baza Statutului Org. creat de providențialul Șaguna, este problema cea mai actuală. Statutul org. este punctul lui Achile în jurul cărui trebuie să se învârtă toate pourparleurile

de unificare. La acest statut Ardealul ține morțiș și contra abandonării lui ne ridicăm ca un uragan. Pentru că st. org. este oglinda înaintării firești, prin ce poporul nostru s'a trezit la conștiința de sine și s'a lămurit asupra rostului său în lume. Aceasta lege are funcții și organe prin cari să completează și îndeplinește diviziunea muncii în cea mai perfectă ordine. Și în această lege să pot validită toate valorile morale și intelectuale ale fiilor bisericești noastre. Principiile acestei legi democratice sunt topite în sufletul nostru și nu ne putem despărți de ea.

Iată pentru ce ne bucurăm că cărja mitropoliei noastre a ajuns în mâinile unei persoane de talia noului mitropolit, care împreună cu P. S. S. lor episcopii noștri vor face unirea bisericilor spre binele neamului nostru.

După unificare se va purcede la purificarea vieții religioase morale la poporul nostru, care este cu totul decăzută și zdruncinată. Războiul secundat de diferite curente destructive a atacat și la noi temelia vieții creștinești. Bisericile sunt goale, clopotele sună în pustiu, obiceiurile religioase sunt ignorate, baptiștii și diferitele secte religioase, fac propagandă fără să fie stângeniți de nimenea ca pe vremea faimosului Bánffy.

Ce să mai zicem despre starea jalnică materială a preoțimești, acești mucenici răbdători ai neamului nostru.

Iată dar că biserica noastră sângerază din răni crude și urâte.

Iar la pausarea și bandajarea acestor răni înaintemergătorul este mitropolitul ce vine. La săvârșirea acestei munci uriașe, fi dorim succes deplin și mulți ani cu bine.

Simion Stana, preot.

Dotatia corpului didactic dela preparandia (școala normală) ort. română din Arad

de Dr. T. Botiș.

(Urmare.)

Intervenirea mitropolitului Șaguna și a episcopului Ivacicovici, simțul de dreptate și umanitate al ministrului de culte Br. Iosif Eötvös, în urma urmelor, după atâtea lupte, aduseră afacerea la o rezolvire, care deși departe de a fi mulțămitoare, totuși prin bunavoință dovedi că produce puțină mângăiere în sufletele celor ce răbdară și suferiră atâtea decenii. Prin ordin ministerial¹⁾ salariul lui Gavra și Șandor se urcă cu începere dela 1 Oct. 1866, la 525 fl. la an. Se îmbunătăți și soarta servitorului („curatorului“) școlii, urcându-i-se plata dela 21 fl. la 80 fl. la an.

Prin aceasta dispoziție se egalizară lefile și se șterse nedreptatea, ca cei 2 profesori să aibă un salariu mai mic decât catihetul, dar nu se putu alina nemulțămirea în privința salariilor, cari și așa urcate nu puteau acoperi trebuințele nici celui mai modest traiu.

„Te rugăm Excelența — scrie Gavra ministrului Eötvös — ai grație a-mi crede, că și noi profesorii din timpul prezente de aici, până în suflet ne căim, că ne-au adus focarea noastră aicea și ne plângem asupra sortii, că într-o atâtea ne-a fost vitrigă.“²⁾

Șirul instanțelor se începu deci din nou. Se adresară jalbe și rugări către congresul național bisericesc din 1868 și în mai multe rânduri către ministrul Eötvös³⁾. Vizita ce-o făcu acesta în 17 Sept. 1869, la Arad, cu care ocaziune cercetă și preparandia din Arad și se interesă între altele și de lefile profesorilor, aduce o nouă îmbunătățire. Ministrul urcă bugetul preparandiei din Arad dela 1715 fl., câți propunea deputația fondurilor școlare la 1865 fl. și stabili pentru Gavra și Șandor un salariu de 600 fl. Leafa catihetului Russu rămâne tot 525 fl.⁴⁾

În această stare se aflau salariile profesorilor dela preparandie pe timpul ajungerii ei sub jurisdicțiunea Consistoriului eparhial din Arad.

„Regulamentul pentru organizarea provizorie a învățământului în mitropolia ort. română din Ungaria și Transilvania“⁵⁾ stabile salariile profesorilor dela institutele preparandiale profesionale în 1000 fl. și 100 fl. bani de cortel. Profesorul dirigent va mai beneficia și un onorar de 200 fl. pentru conducerea afacerilor direcționale. Profesorul suplent va avea un salariu de 500 fl., cu încălzit și cortel liber în edificiul Institutului, iar învățătorul școlii de aplicație 700 fl. și cortel liber.⁶⁾

Dispozițiile acestui regulament însă, prin care se organiză pe temeiul și în consonanță cu articolul de lege XXXVIII. din 1868 învățământul poporal profesional nu se putură înfăptui deodată, în lipsa de mijloace materiale, ci succesiv și în proporție cu puterile materiale ale diecezi. Neesecutabilă rămasă și hotărârea regulamentului cu privire la salariile profesionale. Lefile se solviau tot din cassa deputațiunii fondurilor școlare, mai apoi, în anul 1873, dela așa-numita „expositură“, încredințată cu administrarea interimală a fondurilor școlare sârbe și române,⁷⁾ iar începând dela 30 Aprilie 1874 dela epitropia Consistoriului din Arad⁸⁾.

(Va urmă.)

¹⁾ Din 13 Maiu 1867, Nr. 3027. — ²⁾ Raportul directorului Gavra către ministrul Eötvös din 30 Iunie 1868. — ³⁾ Actele prep. Nr. 23—1869, Nr. 34—1870 — ⁴⁾ Ordinul ministrului Eötvös către deputația fondurilor, 12 April 1870, Nr. 7344. ⁵⁾ Votat de congresul național bis. din 1870, Nr. 156 — ⁶⁾ § 56. — ⁷⁾ „A. szerb és román iskolai alapokat kezelő ideiglenes pénztári kirendeltség“. — ⁸⁾ Act. consist. din Sept. 1873 Nr. 2352, act. prep. Nr. 37—1874, ordinul ministrului de culte din 28 Oct. 1873, Nr. 28957, rescriptul comisariului ministerial către direcțiune, 15 April 1874.

Comemorarea „Eroilor Neamului“ la Mândruloc.

În frunța noastră comună Mândruloc, ziua eroilor s'a serbat cu o deosebită solemnitate. Satul întreg s'a adunat la sfânta biserică și a asistat la sfânta liturgie și la parastasul pentru eroii căzuți pe câmpul de luptă în număr de treizecișicinci.

După parastas fiind prezenți și distinși frunțași cu vieții noastre publice Dnii V. Goldiș, Dr. I. Marșieu, Dr. P. Grozda și Dr. A. Stoenescu, preotul Iancu Stefanuș, a ținut următoarea cuvântare:

Iubiților ascultători!

Astăzi serbăm memoria eroilor căzuți în războiul năpraznic; astăzi serbăm memoria acelor, cari au adus jertfa supremă pentru întregirea neamului Românesc; astăzi serbăm cu toată pietatea Golgota acestui neam al nostru, adică suferințele supreme ale fiilor nemului, dar nu vărsăm lacrimi pe mormintele lor, ci aducând prinosul nostru de recunoștință acestor făuritori ai României-Mari, deschidem larg inimile noastre pentru o înfrățire desăvârșită, pentru că această Golgota este totodată și învierea neamului nostru Românesc.

Neamul nostru, iubiților ascultători, îl putem asemăna cu izvorul ce tainic curge în adâncuri, în sânii pământului. Nime n'a bănuț puterea lui, până ce nă erupț din adâncuri, revărsându-se preste suprafața pământului și nimicind în calea lui cu putere irezistibilă toate stavilele și toate zăgazurile; iată-l acum rău puternic, aducând celea mai mari foloase popoarelor și neamurilor.

Așa a fost neamul nostru nesocotit până acum, nebăgat în seamă, ascuns sub diferite împărății, cari nu îngăduiau să iasă la suprafață, dar — ca izvorul din sânul pământului — crescut la număr covârșitor și chemat de glasul dreptății și al libertății, se revărsă peste tot pământul locuit de frați, ca să suprimă nedreptatea seculară carea au înstăpânit-o barbarii. Brațele de oțel ale fiilor acestui neam lovesc năpraznic în dușmani și pe pământul glorios al Franței și pe pământul surorii noastre Italia, ca să reducă la neputință și să repună pe dușmanii neamurilor.

Dumnezeul popoarelor ne-a dat biruința și acum iată-ne reuniți după aproape două mii de ani de înstrăinare cu hotarele, dar vorbind același dulce graiu românesc și având în piepturile noastre aceleași aspirații de progres și cultură și de libertate, moștenite dela măreții noștri strămoși.

Al cui e meritul, ale cui sunt vredniciile acestei mări ai neamului? Al oșteanului român, al fraților noștri de dincolo de Carpați, al tuturor mucenicilor de dincoace, cari secole de arându-l au luptat pentru această mare idee a unirii!

Mai pre sus de toate însă, recunoștința noastră se înalță ca fumul de tămâie către acei ostași, fii ai neamului, cari prin moartea lor ne-au scăpat de urgia dușmanilor noștri seculari, memoriei lor ne închinăm cu smerenie nefățărită, ridicând în slavă pre toți eroii neamului nostru, pentru că prin moartea lor au adus învierea acestui neam, care drepturi își cere la vleață între popoarele luminate ale lumii, ca în concertul acestor popoare foloase cu bune roduri să aducă umanității și civilizației, cum la aceasta ne chiamă firea și geniul latinității noastre.

Iar noi, iubiților ascultători, vrednici urmași ai acestor eroi ne vom dovedi, dacă aceasta patrie dobândită prin grație divină, prin înțelepciunea marelui căpitan al oștirii, regele nostru, prin neîntrecuta vitejie a dorobantului român, — vom fi tari și statornici să o păzim și pentru fiii, nepoții și strănepoții neamului nostru.

Sus dară inimile!

Trăiască România-Mare!

Electrizat poporul a erupț în strigăte: Trăiască Patria! Trăiască scumpa Românie! ș'apoi gustând toți din coliva eroilor, ziua au petrecut-o într-o vie animație, ținând la demnitatea sârbătoarei. Coresp.

INFORMAȚIUNI.

Hirotonirea noului mitropolit. I. P. S. Sa părintele mitropolit al Transilvaniei a fost hirotonit întru arhierie cu pompa și solemnitatea cuvenită la Sibiu în ziua primă a sfințelor Rusalii. La sfințirea noului mitropolit au participat între alții: I. P. S. Sa mitropolitul primat *Miron Cristea*, P. S. Sa *Nicodim*, episcopul Hușilor, P. S. Sa *Ioan I. Papp*, arhieriei Eoghene Humulescu Piteșteanu, prof. dr. *Stănescu Ipolit Voropchievici*, *Dobrescu*, dr. *N. Popescu*, *Lupaș*, *Ghibu*, *Averescu*, *Goga*, *Iorga*, *Pușcariu*, *Maniu*, generalii: *Boeriu D. Pop*, *Moșoiu*, *Olteanu*, *Schina*, *Mihail*, *Bunaci* și *Lugojanu*. Îi dorim vieață îndelungată și muncă rodnică spre prosperarea bisericii, neamului și a patriei.

Personal. P. S. Sa părintele nostru episcop *Ioan I. Papp* s'a reîntors miercuri, la 20 Maiu (2 Iunie) a. c. dela Sibiu, unde a participat la instalarea noului mitropolit.

Sfințire de steag. În ziua de Constantin și Elena, după celebrarea s. liturghii a avut loc în piața Catedralei sfințirea steagurilor ale Co-hortei de cercetași „Moise Nicoară“.

Tren cu paturi. Dela 1 Iunie a. c. va circula un tren cu vagoane-pat pe linia Predeal-Cluj--Oradea--Cașovia--Oderberg--Praga pentru Karlsbad.

Guvernul francez a dat imputernicire de-a se începe subscripțiile la împrumutul din 1920 al statului român. Subscripțiile au și început la marile bănci din Paris. Guvernul român va pune la cale un mare împrumut la Paris pentru plățirea datoriilor din Franța și pentru ridicarea valutei.

Ciocnire de trenuri. Între Cracovia și Iaroslawa a fost o groazincă ciocnire de trenuri. Sunt 50 morți și 50 răniți.

Nr. 214—1920.

A p e l

cătră comunele noastre românești.

Avem onoare a aduce la cunoștința organelor comunale și a întregii obști a comunelor noastre de pretutindeni, că, în vederea ridicării neamului nostru prin cultură și bunăstare materială, „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ cu sediul în Sibiu, a hotărât să inițieze și conducă, pe lângă celelalte lucrări de care s'a ocupat până acum, și o acțiune mai mare pentru înființarea de Case Naționale-culturale în satele noastre și în centrele orașenești, în care case să fie adăpostite Biblioteca și Agentura poporală a „Asociațiunii“, însoțirea de credit, de producțiune și valorizare din comună și în genere, unde să se concentreze tot ce țintește înaintarea culturală și economică a unei comune sau a unei regiuni.

Spre acest scop am și pregătit o schiță și un regulament și am făcut pașii de lipsă pentru pregătirea planurilor, pe care să le punem la dispoziția comunelor, care ni s'au adresat, și până acum, în această privință și ni se vor adresa, dupăcum avem nădejde, tot mai cu stăruință în viitor.

Spre a ajunge mai cu înlesnire scopul ce îl avem în vedere, am adresat onor. Secretariat general al agriculturii rugarea, să ia măsurile de lipsă, prin organele ce conduc reforma agrară, ca în fiecare comună să se destineze un intravilan potrivit pe seama Casei Naționale-culturale, cum și câteva (2—3) jugere de pământ în apropierea comunei pentru grădini și ferme (economicii) model.

Convinsi de trebuința urgentă a înfăptuirii mijlocului de cultură, de care ne ocupăm, avem nădejdea, că organele comunale, împreună cu preoții, învățătorii și alți frunțași din comune, înțelegând, și dâșii că în România întregită se impune, chiar dela început, crearea acestei instituții în toate comunele noastre, vor interveni, luminând obștea poporului, asupra importanței

Caselor Naționale-culturale și a economiilor de model, și astfel vor stăru cu toții, cerând și din partea dâșilor, dela organele cari săvârșesc reforma agrară, destinarea unui intravilan și a câtorva jughere în hotarul comunei pentru scopurile suspomenite.

În modul acesta, prin ajutor împrumutat, vom ajunge, cu un pas mai aproape de ținta dorințelor noastre: de a ne vedea ridicați în cultură și bunăstare materială, pe o treaptă cu neamurile cari până acuma au mers tot înaintea noastră și pe care datorință avem să le ajungem și, dacă se poate să le și întrecem.

Sibiu, în 12 Maiu 1920.

A. Bârseanu,
president.

R. Simu,
secretar administrativ.

PARTEA OFICIALĂ.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc vacant din Moșnița, protopopiatul Timișoara, jud. Timiș, se publică concurs în termiu de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Venitele sunt:

1. Salar dela epitropia culturală 1200 cor. anual.

2. Cvarțir constător din 2 odăi, 1 culină, 1 cămară și grădină.

3. Pentru acoperirea salariului dela suma de 1200 cor. în sus se va cere ajutor dela stat.

4. Conferința învățătorescă 20 cor.

5. Scripturistica 20 cor.

Sala de învățământ o va curăți și iniătri biserica, iar cvarțirul învățătoresc învățătorul.

Alesul e deobligat să conducă strana.

Reflectanții sunt poțtiți a-și înainta la Oficiul protopopesc în termenul fixat rugările adresate Comitetului par. din Moșnița cu documentele recerute, și a se preinta întruna din Duminici în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cânt și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută în 8/21 Noemvrie 1919.

Ioan Iliviciu, m. p.
par. pres. comit.

Ioan Surdu,
not. comit. par.

În conțalegere cu: Ioan Oprea protopop. inspector școlar.

—□—

2 3

Pentru îndeplinirea parohiei de cl. I. Dieci protopresbiteratul Buteni, să escrie concurs cu termin de 30 zile dela prima publicare în organul aficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1. Sesia parohială de 40 jughere. 2. 2 grădini parohiale. 3. Casă parohială cu 4 odăi și aparținătoare. 4. Birul și stolele legale. 5. Întregirea dela stat pentru care parohia nu garantează. Dările publice le va solvi alesul. Parohia fiind de cl. I., de la reflectanți să pretinde cvalificație de el. I.

Reflectanții sunt poțtiți ca recursese, ajustate conform Regulamentului și adresate com. par. din Dieci să le subștearnă of. protopresbiterat din Buteni având până la terminul regulamentar a să prezenta în sf. biserică din Dieci, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și în oratorie. Concurenții din alta dieceză au să dovedească consentimentul Consistorului și respective a Episcopului diecezan de a putea reflecta la această parohie.

Comitetul parohial.

În conțalegere cu F. Roxin, protopresbiter.

—□—

2—3

BIBLIOGRAFII.

A apărut: **Legendele Românilor.** Manual auxiliar pentru clasa II. primară. Legendele sunt povestite în grai simplu, la priceperea copiilor. Conform instrucției din programa analitică oficială. Indispensabil pentru învățători și elevi. *Prețul unui exemplar 1 cor.*

Manual auxiliar pentru clasa III. primară. Legendele sunt întocmite ca bucăți de cetire la limba română, conform programei oficiale. În curând vor apărea: „Cetiri istorice“ pentru clasa IV primară. *Prețul unui exemplar cor. 1-50.* Comandele, cu trimiterea banilor înainte, se adresează: *Toma Cocișiu*, director școlar Blaj.

Cenzurat: Alexandru T. Stamatiad.

Redactor responsabil: Dr. Teodor Botiș, profesor.